

MA'MURIY JAZOLARNING TURLARI VA ULARNING HUQUQIY TASNIFI

O'zbekiston Respublikasi

Jamoat xavfsizligi universiteti

To'raliyev To'rali Muzaffarovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'muriy jazolarning asosiy turlari, ularning huquqiy tasnifi va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada ogohlantirish, jarima, maxsus huquqdan mahrum etish, musodara qilish va ma'muriy qamoq kabi jazo choralari mazmunan yoritilib, ularni qo'llashda proporsionallik va adolat tamoyillariga rioya etish zarurligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: ma'muriy jazo turlari, ogohlantirish, jarima, ma'muriy qamoq, maxsus huquq, musodara, huquqiy tasnif, proporsionallik.

Ma'muriy javobgarlik tizimida jazolarning turlari muhim o'rin tutadi. Chunki jazo turi huquqbuzarlikning og'irlik darajasi, shaxsning aybi, sodir etilgan qilmishning ijtimoiy oqibati va tarbiyaviy ta'sir imkoniyatiga qarab belgilanadi. Shu sababli ma'muriy jazolarni huquqiy jihatdan tasniflash ularni amaliyotda to'g'ri va adolatli qo'llash imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksida ma'muriy jazo turlari aniq belgilangan. Ularning eng yengil ko'rinishlaridan biri ogohlantirish bo'lib, u huquqbuzarga uning xatti-harakati qonunga zid ekanligini anglatish va kelgusida bunday holatni takrorlamaslikka chaqirish maqsadida qo'llaniladi. Ogohlantirish tarbiyaviy va profilaktik mazmuni bilan ajralib turadi.

Jarima ma'muriy jazolarning eng keng tarqalgan turi hisoblanadi. U huquqbuzarga moliyaviy ta'sir ko'rsatish orqali uni qonunga rioya etishga undaydi. Jarima miqdori huquqbuzarlikning og'irligi, shaxsning holati va qonunda belgilangan me'yorlarga muvofiq belgilanadi. Jarima qo'llashda haddan tashqari og'irlikka yo'l qo'ymaslik va adolat mezonlariga rioya qilish muhimdir.

Ma'muriy jazolarning ayrim turlari shaxsning muayyan huquqlarini vaqtincha cheklash bilan bog'liq. Masalan, maxsus huquqdan mahrum etish transport vositasini boshqarish huquqi yoki boshqa maxsus ruxsat asosidagi faoliyatga taalluqli bo'lishi mumkin. Bunday jazo, odatda, shaxs ushbu huquqdan noto'g'ri foydalangan yoki jamiyat xavfsizligiga zarar yetkazuvchi harakat sodir etgan hollarda qo'llaniladi.

Musodara qilish va ma'muriy qamoq kabi jazolar nisbatan og'irroq ta'sir choralariga kiradi. Ma'muriy qamoq shaxs erkinligini qisqa muddatga cheklash bilan bog'liq bo'lganligi sababli, u faqat qonunda belgilangan alohida hollarda qo'llanilishi kerak. Bu jazo turini qo'llashda inson huquqlari, qonuniylik va proporsionallik tamoyillariga qat'iy amal qilish zarur.

Ma'muriy jazo turlarining tizimli tasnifi huquqbuzarliklarga individual yondashish imkonini beradi. Har bir holatda eng mos jazo turini tanlash huquqni qo'llash amaliyotining samaradorligini oshiradi va fuqarolarda davlat organlariga nisbatan ishonchni mustahkamlaydi.

Ma'muriy jazolarning turlari huquqbuzarlikka nisbatan davlatning adolatli va mutanosib ta'sir ko'rsatish imkoniyatini yaratadi. Ogohlantirish, jarima, maxsus huquqdan mahrum etish, musodara qilish va ma'muriy qamoq kabi jazolar bir-biridan ta'sir darajasi va huquqiy oqibatlari bilan farqlanadi. Ularni qo'llashda qonuniylik, adolat, insonparvarlik va proporsionallik tamoyillariga rioya etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash — taraqqiyot va farovonlik garovi. — Toshkent: O'zbekiston, 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021.

5. Administrative law and public responsibility issues: national legislation and comparative legal approaches.